

NORGES HØYESTERETT

Den 23. oktober 2008 avsa Høyesterett dom i

HR-2008-01842-A, (sak nr. 2008/1101), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Runar Torgersen)

mot

A (advokat Gunnar K. Hagen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stabel**: Saken gjelder aktsomhetsnormen ved frifinnelse på grunn av bevisstløshet som følge av rus, jf. straffeloven § 45. Det sentrale spørsmålet er om rusen var selvforskyldt i et tilfelle der en kvinne, etter frivillig å ha inntatt en ikke ubetydelig mengde vin, uforvarende kom til å drikke vodkablandede drinker i den tro at det var sitronbrus.
- (2) Statsadvokatene i Hordaland satte 29. november 2007 A under tiltale for overtredelse av straffeloven § 127 første ledd første straffalternativ, straffeloven § 128 og § 326 nr. 2. Grunnlaget var for straffeloven § 127 første ledd første straffalternativ beskrevet slik:

”Torsdag 12. juli 2007 ca kl. 03.25 i X 19 i Y, i anledning fremstilling på Y legevakt, sparket hun politistudent B i låret slik at B ble hindret under utførelsen av tjenesten.”
- (3) For straffeloven § 128 var det beskrevet slik:

”Til tid, på sted og ved anledning som angitt i post I, uttalte hun bl a til politibetjent C at hun ’skulle banke trynet så jævla flatt at jeg ikke bryr meg om noen straff’ og videre uttalte hun til politistudent B bl a ’hvis du har lyst til å kunne få barn bør du passe deg og jeg skal drepe deg’, alt for å få C og B til å unnlate en tjenestehandling.”
- (4) For straffeloven § 326 nr. 2 var det beskrevet slik:

”Til tid, på sted og ved anledning som angitt i post I, uttalte hun bl a til politistudent B: ’jævla drittsekk’, ’pedofil’ og videre at B ’fikk reising av å se på at hun hadde vondt og

om han savnet noen å ligge med'. Således forulempet hun B under hans lovlige utførelse av tjenesten.”

(5) Bergen tingrett avsa 14. februar 2008 dom med slik domsslutning:

- ”1. A, født 02.09.1972, frifinnes for samtlige forhold i tiltalen av 29. november 2007.
2. A tilkjennes erstatning fra det offentlige til dekking av utgifter, jf. straffeprosessloven § 438, med 5000 – femtusen – kroner.”

(6) Frifinnelsen bygget på at A var bevisstløs i gjerningsøyeblikket på grunn av alkoholrus, men at rusen ikke var selvforskyldt. Tingrettens dom var avsagt under dissens, idet rettens formann mente rusen var selvforskyldt.

(7) Også Gulating lagmannsrett frifant A, på samme grunnlag som tingretten. Dommen av 17. juni 2008 har slik domsslutning:

- ”1. A, f. 02.09.1972, frifinnes.
2. Tingrettens omkostningsavgjørelse stadfestes.”

(8) Påtalemyndigheten har anket frifinnelsen til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen knyttet til lagmannsrettens aktsomhetsvurdering – hva som kan bebreides A som selvforskyldt rus.

(9) *Jeg er kommet til* at lagmannsrettens dom må oppheves.

(10) Bakgrunnen for saken var at A den 11. juli 2007 var på overnattingsbesøk hos en venninne i Y. I anledning besøket hadde venninnen kjøpt enn en 3-liters kartong med vin og en flaske (0,7 liter) vodka med sitronsmak. Det fremgår av lagmannsrettens dom at de to venninnene åpnet vinkartongen anslagsvis mellom klokken 17 og 18, og at de ble sittende og drikke av den utover kvelden. Om det videre forløp heter det:

”I følge tiltalte ble hun overrasket da hun ca. kl 23 eller noe deretter fant kartongen med vin tom. I henhold til hennes forklaring hadde hun selv på dette tidspunkt drukket 5-6 glass av vinen, eller ca. ett pr. time, og var i godt humør, men ikke noe ut over dette. D har som vitne bekreftet at hun selv nok drakk mer av kartongens innhold enn tiltalte.

I henhold til tiltalte gikk hun etter dette ut på kjøkkenet og fylte opp et melkeglass med sitronbrus. Hun var kjent med at det fantes en flaske vodka i huset. I og med at hun verken likte eller tålte brennevin, var det i følge tiltalte helt utenkelig for henne verken å forsyne seg selv med, eller motta fra andre, noen drink inneholdende vodka etter at vinkartongen var tom.”

(11) Lagmannsretten redegjør deretter for As forklaring på hvorfor det var utenkelig for henne å drikke vodka, nemlig at hun har et moderat alkoholforbruk, og at hun for noen år tilbake opplevde å bli funnet bevisstløs i snøen utenfor hjemmet av ektemannen, etter at hun hadde reagert voldsomt på et moderat inntak av brennevin kort tid før. Videre sier lagmannsretten:

”I henhold til tiltaltes forklaring har hun ingen erindring om noe som helst fra tiden etter at vinkartongen var tom og hun begynte å drikke sitronbrus, og inntil hun våknet

på Z sykehus den påfølgende dag. Dog slik at hun har forklart at hun har en forestilling om at det gjorde vondt rundt håndleddene og at hun lå nede.

Etter at vinkartongen var tom, forklarte D, serverte hun drinker bestående av vodka og sitronbrus. Dagen etter var denne flasken halvfull. D har i sin forklaring uttalt at det er meget mulig at tiltalte ikke var klar over at det var vodka i glassene hun drakk av.”

- (12) Ved 01–02- tiden endret A plutselig væremåte og personlighet, begynte å kaste ting rundt i leiligheten, og opptrådte så aggressivt at politiet ble kontaktet. Under pågripelsen, som førte til at hun ble fremstilt på legevakten for å bli vurdert med hensyn til forsvarligheten av å sette henne i politiarrest, utspilte de episodene seg som er omtalt i tiltalebeslutningen. På legevakten ble det målt en alkoholkonsentrasjon i blodet på 4,1 promille. Hun ble vurdert som øyeblikkelig hjelp-trengende og innlagt på sykehus, der hun ble til hun ble utskrevet den 14. juli. På sykehuset ble alkoholkonsentrasjonen målt til 3,13 promille. Det nøyaktige tidsspennet mellom de to målingene er ikke kjent.
- (13) Med utgangspunkt i at påtalemyndigheten har bevisbyrden i straffesaker, konkluderer lagmannsretten med at A var bevisstløs på gjerningstiden, jf. straffeloven § 44. Denne vurderingen er ikke angrepet, og jeg legger dette til grunn.
- (14) Spørsmålet i saken er om lagmannsretten har anvendt en for mild aktsomhetsnorm når den er kommet til at bevisstløsheten ikke var en følge av selvforskyldt rus, jf. straffeloven § 45. Dette fordi A allerede var påvirket av alkohol gjennom frivillig inntak av vin da hun uforvarende begynte å drikke vodka.
- (15) Etter høyesterettspraksis er hovedregelen at alkoholrus som følge av frivillig inntak er selvforskyldt – det skal særlige omstendigheter til å anta det motsatte. Det avgjørende er om det kan legges domfelte til last at han tok til seg et så stort kvantum alkohol at han måtte regne med å miste kontrollen over seg selv, jf. Rt. 1967 side 688. I Rt. 1983 side 1115 er det uttrykt slik: ”Tiltalte var klar over sitt konsum av alkohol, og han måtte være på det rene med at han ved alkoholkonsumet utsatte seg for beruselse. Med det er rusen etter min mening selvforskyldt.” Om rusen har vært atypisk eller patologisk, spiller i utgangspunktet ingen rolle.
- (16) Hvis man derimot overhodet ikke har ment å innta alkohol, men for eksempel tror det er brus som serveres, vil inntaket, etter en konkret aktsomhetsvurdering, ikke bebreides tiltalte. Jeg viser til avgjørelsene i Rt. 1977 side 644 og Rt. 1985 side 736, som for øvrig ikke gjaldt bevisstløshet, men kravet til skyld ved domfellelse for promillekjøring. Det fremgår imidlertid av avgjørelsene at vurderingen må skje ut fra de konkrete omstendigheter i saken, og hensett til om ”tiltalte har merket noe ved sin egen tilstand som hun i den foreliggende situasjon burde ha forstått skyldtes alkohol”, slik det er uttrykt i den siste avgjørelsen.
- (17) I vår sak er det ubestridt at A har drukket en betydelig mengde alkohol, og at dette var frivillig så langt det gjaldt vinen. Spørsmålet om en her står overfor selvforskyldt rus, beror på en helhetsbedømmelse av situasjonen, og det er flere relevante momenter. Jeg nevner særlig den selskapelige situasjonen rundt alkoholinntaket, hennes motvilje mot brennevin, venninnens handlemåte og resultatene etter måling av promillen. Sentralt vil være om hun, da vinkartongen var tom, var så alkoholpåvirket at hun av den grunn hadde svekket dømmekraft. I så fall vil det være nærliggende at de etterfølgende straffbare handlinger er begått i rus som må anses selvforskyldt. Hvis påvirkningen av vinen var

ubetydelig eller moderat, må vurderingen av hennes aktsomhet likeledes vurderes ut fra de foreliggende momenter, herunder betydningen av den sterkt stigende promillen i tiden før politiet kom.

- (18) Lagmannsrettens domsgrunner er meget knappe på dette punkt. Etter å ha sitert Andenæs, Alminnelig strafferett 5. utgave ved Matningsdal og Rieber-Mohn 2004 side 321, nøyer lagmannsretten seg med å si følgende:

”Lagmannsretten bygger på som sannsynlig at det var inntak av vodka som utløste den mulige bevisstløshet som ovenfor er omtalt, og videre på at der foreligger en realistisk mulighet for at tiltalte ikke var klar over at hun inntok annet enn vin i løpet av kvelden. Hensett også til at det passerte ut fra alt som er kjent omkring tiltalte framstår som fullstendig fremmed personlighetsmessig, og at det ikke er grunnlag for å bebreide henne for ikke å ha regnet med muligheten for det som skjedde, bør tiltalte anses ansvarsfri strafferettslig.”

- (19) Etter min mening er det ikke mulig ut fra dette å se om en riktig aktsomhetsnorm er lagt til grunn.
- (20) Det går for det første ikke frem hvilket grunnlag lagmannsretten har for å mene at det var vodkaen, og ikke kombinasjonen med det forutgående vininntaket, som utløste bevisstløsheten. Lagmannsrettens faktumbeskrivelse på dette punkt, som jeg har gjengitt tidligere, er ikke helt klar. Forstår man den slik at det er As egen forklaring som legges til grunn, dreiet det seg om 5–6 glass. Dette er ikke et ubetydelig alkoholkvantum. Selv om inntaket skjedde over en 5 til 6 timers periode, er det ut fra sakens opplysninger vanskelig å forstå at vodkainntaket alene skulle ha ført til bevisstløsheten. Jeg viser til den særdeles høye alkoholkonsentrasjonen A hadde ved innleggelsen.
- (21) Det foretas heller ingen aktsomhetsvurdering i forbindelse med vodkainntaket. Ved denne vurderingen ville det, som jeg har vært inne på, ha betydning om A allerede hadde nedsatt dømmekraft på grunn av tidligere alkoholinntak. Slik lagmannsretten har beskrevet faktum, var hun klar over at det var kjøpt inn vodka til bruk på sammenkomsten, og over at hun selv kunne reagere atypisk på brennevin. Lagmannsretten sier intet om hvilken tilstand A befant seg i da det ufrivillige inntaket begynte, og hvorfor hun ikke er å bebreide i denne sammenheng.
- (22) Det er derfor etter mitt syn ikke mulig for Høyesterett å prøve om lagmannsrettens lovanvendelse er riktig. Selv om det ikke er anket over saksbehandlingen, mener jeg dommen må oppheves i medhold av straffeprosessloven § 342 annet ledd nr. 4 jf. § 343 annet ledd nr. 8.

- (23) Jeg stemmer for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

- (24) Dommer **Oftedal Broch**: Jeg er kommet til at anken må forkastes. Det avsnitt som førstvoterende siterer fra lagmannsrettens dom under avsnitt 18, angir rettens bevisvurdering. Når lagmannsretten henviser til ”den mulige bevisstløshet som ovenfor er omtalt”, refererer dette til følgende uttalelse:

”Basert på de opplysninger som foreligger, kan lagmannsretten ikke se bort fra muligheten for at tiltalte på gjerningstiden var bevisstløs i lovens forstand. Dette framstår som en realistisk mulighet ...”

- (25) Når lagmannsretten i den bevisvurdering førstvoterende siterer, videre uttaler at ”det ikke er grunnlag for å bebreide henne for ikke å ha regnet med muligheten for det som skjedde”, forstår jeg det slik at ”det som skjedde” refererer seg til inntaket av vodkaen og fremkallelsen av bevisstløsheten. Det følger av dette at lagmannsretten legger til grunn at bevisstløsheten var fremkalt av et alkoholinntak, som ikke kan bebreides tiltalte. Følgelig skal hun frifinnes. Noen nærmere redegjørelse for bevisvurderingen anser jeg i denne saken ikke påkrevet.

- (26) Dommer **Matningsdal**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Stabel.
- (27) Dommer **Indreberg**: Likeså.
- (28) Dommer **Gussgard**: Likeså.
- (29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: